

**Stanowisko Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 2 lipca 2009 roku**

**w sprawie założeń do nowelizacji ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo
o szkolnictwie wyższym oraz ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach
naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.**

**I. Uwagi ogólne dotyczące statusu i funkcjonowania Państwowej Komisji
Akredytacyjnej.**

Celem reformy prawa regulującego funkcjonowanie sfery szkolnictwa wyższego jest, zgodnie z przedstawionymi założeniami „doprowadzenie do tego, aby najlepsze polskie uczelnie osiągnęły miejsce w pierwszej dwudziestce w rankingach europejskich do 2020 roku oraz, aby nastąpiło zwiększenie liczby studentów z zagranicy studiujących w RP o 200%.”

Osiągnięcie zakładanych celów będzie wymagało potwierdzenia, iż kształcenie prowadzone w szkołach wyższych w Polsce jest odpowiedniej jakości, spełnia europejskie standardy.

W świetle przyjętych w Europie rozwiązań i stosowanych reguł, a także toczącego się od lat i konsekwentnie realizowanego procesu, jakość kształcenia oceniają gremia (agencje), których kompetencje są określone w prawie danego kraju, co oznacza, że władze publiczne formalnie uznają te agencje za organy odpowiedzialne za zewnętrzne zapewnienie jakości kształcenia, i które obejmują swoim działaniem wszystkie uczelnie działające na podstawie obowiązującego prawa. Agencje, które spełnią określone wymagania, mogą stać się członkami Europejskiego Stowarzyszenia na rzecz Zapewnienia Jakości w Szkolnictwie Wyższym (ENQA), a także zostać wpisane do Europejskiego Rejestru Agencji Zapewnienia Jakości (EQAR). Tylko oceny takich agencji są uznawane powszechnie w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego (EOSW).

A zatem jeżeli celem reformy jest wysoka pozycja polskich szkół wyższych w rankingach europejskich to drogą do jego osiągnięcia jest wysoka jakość prowadzonego w nich kształcenia potwierdzona przez agencję spełniającą uznane i powszechnie przyjęte europejskie standardy.

Po kilku latach intensywnej pracy Państwowa Komisja Akredytacyjna zbudowała taki model funkcjonowania, który umożliwił zdiagnozowanie sytuacji w niezwykle, jak na europejską rzeczywistość, rozbudowanym systemie szkolnictwa wyższego.

Jednocześnie PKA opracowywała i doskonaliła standardy swojego działania (proces ten, niezależnie od osiągniętej pozycji, jest ciągły), dzięki czemu, poddana szczegółowej ocenie zewnętrznego, międzynarodowego zespołu ekspertów, uzyskała wysoką ocenę oznaczającą, iż jest w pełni dostosowana do wymagań EOSW, a stosowane przez nią standardy są całkowicie zgodne ze standardami i wytycznymi European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). W następstwie tej oceny PKA została przyjęta do ENQA, przedłużono jej o kolejny maksymalny okres członkostwo w The European Consortium for Accreditation (ECA) (są to najważniejsze europejskie stowarzyszenia agencji akredytacyjnych) oraz została włączona do European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR) – rejestru agencji akredytacyjnych, których

oceny są uznawane w EOSW. Oceny zewnętrzne agencji są dokonywane cyklicznie, co najmniej raz na pięć lat, wymagają zarówno zachowania status quo agencji jak i ciągłości procesu doskonalenia ich pracy. **O tym, jak ważnym kryterium jest status prawny agencji świadczy obowiązek nałożony na wszystkie agencje wymienione w rejestrze, informowania EQAR z własnej inicjatywy o wszelkich zmianach ich statusu prawnego.**

Obecnie PKA jest agencją wiarygodną, której pozycja w EOSW jest pożądana z punktu widzenia wyżej wskazanych celów reformy szkolnictwa wyższego, i której współpraca z uczelniami dla zapewnienia wysokiej jakości kształcenia w oczywisty sposób przekłada się na spełnienie przez nie europejskich standardów jakości.

Jednym z fundamentalnych wymagań stawianych agencjom akredytacyjnym uznawanym w EOSW jest ich niezależność, w tym niezależność od administracji rządowej danego kraju, co oznacza przede wszystkim, że nie wchodzi one w struktury tej administracji. Kryterium to wymieniane jest we wszystkich najważniejszych dokumentach ECA i ENQA.

Jeden ze standardów dotyczących instytucji akredytacyjnych w „ECA Code of Good Practice” brzmi: „3. Must be sufficiently independent from government, from higher education institutions as well as from business, industry and professional associations”, a „Independency of the decision making process is guaranteed; there is evidence that no party has unjustified influence on the outcome of the decision”. Szeroko rozumiana niezależność, w tym od władz rządowych oraz organów wpływów publicznych, jest również jednym z 8 podstawowych europejskich standardów, przyjętych przez ENQA i wskazanych w „Standardach i wskazówkach dotyczących zapewnienia jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego”, których spełnienie decyduje o europejskim statusie agencji akredytacyjnej.

Rozwiązania proponowane w przedstawionym do zaopiniowania materiale wskazują na niezmienny zamiar gremium przygotowującego założenia do reformy szkolnictwa wyższego, do uczynienia z PKA urzędu, centralnego organu administracji rządowej (str. 6 i 7 przedstawionego opracowania). Włączenie PKA w struktury administracyjne oznaczać będzie, niezależnie od deklaracji towarzyszących temu procesowi, utratę niezależności – cechy będącej podstawowym wyznacznikiem europejskich agencji akredytacyjnych, stowarzyszonych w ENQA i ECA, zarejestrowanych w EQAR, których oceny i opinie są uznawane w EOSW. **A zatem będzie to działanie wbrew celom sformułowanym w opiniowanych założeniach reformy.**

Pragniemy zwrócić uwagę, iż uzasadnieniem zmiany statusu Komisji jest:

– optymalizacja sposobu jej funkcjonowania (str. 3, przy czym nadal Komisja jest nazywana „organizacją kontrolną”, co jak wskazywaliśmy, nie jest jej właściwą kwalifikacją) – dotychczasowe opinie o administracji **nie potwierdzają słuszności założenia, że uczynienie ze sprawnie działającej agencji urzędu administracji centralnej polepszy sposób jej funkcjonowania;**

– gwarancja niezależności decyzyjnej – w powszechnym rozumieniu istoty funkcjonowania administracji rządowej, ma ona służyć wykonywaniu zadań określonych przez rząd wyłoniony przez partię polityczną, która w wyborach powszechnych uzyskała większość, lub koalicję partii. Oznacza to obowiązek realizowania przez organ administracji zadań zgodnie z przyjętą polityką danej partii (koalicji partii). Nie można mówić wówczas o jego niezależności w zakresie podejmowanych decyzji. **Obecny status PKA gwarantuje tę niezależność, co zostało zauważone, ocenione pozytywnie przez międzynarodowy zespół ekspertów i pozwoliło na zajęcie przez PKA miejsca w czołówce europejskich agencji akredytacyjnych.** O wadze niezależności jako standardu agencji akredytacyjnej świadczy fakt, iż podczas procedury oceny możliwości włączenia PKA do EQAR zwrócono się do

Komisji z prośbą o dodatkowe wyjaśnienia dotyczące jej statusu, aby rozstrzygnąć, czy rzeczywiście, w kontekście powoływania jej członków, przewodniczącego i sekretarza przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, standard niezależności od administracji rządowej i partii politycznych, jest spełniony;

– odpowiedzialność za formułowane oceny jakości kształcenia – rodzi się pytanie: co to oznacza w rozumieniu twórcy zapisu? Obecnie, mimo iż postępowanie uchwałodawcze nie jest postępowaniem administracyjnym, odpowiedzialność administracyjna istnieje, bowiem uchwały Komisji podlegają ocenie sądów administracyjnych, jeżeli toczy się przed nimi postępowanie dotyczące sprawy, której podstawę rozstrzygnięcia przez właściwy organ stanowi uchwała Komisji (zdarzyło się, iż uchylono uchwałę Komisji, ale z przyczyn formalnych, niemerytorycznych). W uzasadnieniach wyroków sądy podkreślały, iż merytoryczna strona sprawy nie pozostaje w obszarze ich kompetencji. A zatem co zmieni się w tym zakresie w przypadku, gdy PKA stanie się urzędem administracji, skoro nadal jej merytoryczne rozstrzygnięcia nie będą podlegać jurysdykcji sądów?

Trzeba pamiętać, że wśród standardów ENQA i ECA, o których mowa, są kolejne dwa istotne z punktu widzenia omawianej kwestii: obowiązek działania zgodnie z przyjętą misją ujętą w postaci deklaracji programowej (urzędy administracji centralnej nie wyznaczają własnej misji, wykonują zadania ustalone przez rząd) oraz posiadanie procedur dotyczących własnej odpowiedzialności, których zakres został określony w standardach ENQA. Podczas oceny, której podlegała PKA stwierdzono, że spełnia obydwa te standardy. Ponadto w procesie stałego doskonalenia swojego funkcjonowania PKA dąży do określenia takich procedur działania, które zapewniłyby również możliwość zewnętrznej, merytorycznej weryfikacji podejmowanych uchwał – w przedkładanych wcześniej uwagach do założeń reformy PKA sformułowała propozycję wprowadzenia dwuinstancyjności jej działania.

Ponadto w przedstawionym materiale wskazano, że nawet zmiana nazwy na Polską Komisję Akredytacyjną podkreśli publiczny i narodowy charakter. Należy zwrócić uwagę, że zaproponowana nowa nazwa Komisji – Polska zamiast Państwowa – przede wszystkim podkreśla, jej charakter niezależny od organów administracji rządowej, które utożsamiane są z organami państwowymi.

Jeżeli natomiast zapisy w obecnie opiniowanym materiale nie oznaczają dążenia do uczynienia z PKA organu administracji rządowej, należy – mając na względzie znaczenie jakie ma kryterium niezależności dla statusu PKA w EOSW – unikać określeń odnoszących funkcje pełnione przez PKA do funkcji takiego organu.

Jeżeli w zamyśle autorów założeń status PKA ma pozostać bez zmian, a PKA ma wydawać decyzje administracyjne, zwracamy uwagę na poniżej wskazane kwestie.

Komisja ma wydawać decyzje administracyjne w dwu zakresach:

– dokonywanej oceny jakości kształcenia, przy czym skutki prawne powodować ma tylko ocena negatywna (wstrzymanie rekrutacji, naprawa uchybień wskazanych w tej decyzji w ciągu 12 miesięcy lub utrata uprawnień do prowadzenia kształcenia). Trzeba zwrócić uwagę, że jednostka może również utracić uprawnienia (lub mogą one zostać zawieszane na okres do lat trzech) na podstawie decyzji ministra w przypadku łamania przez uczelnię prawa, zatem do wydawania decyzji w tożsamych sytuacjach – często ocena negatywna spowodowana jest rażącym naruszeniem prawa – i o tożsamych skutkach prawnych mają być uprawnione dwa organy – administracyjny i akredytacyjny. Należy rozważyć czy ten dualizm jest właściwym, z punktu widzenia uczelni, rozwiązaniem, zwłaszcza, że decyzje PKA dotyczące pozostałych ocen nie mają wywoływać bezpośrednich skutków, a jedynie mają mieć wpływ na decyzje ministra, np. dotyczące przedłużenia pozwolenia na działalność uczelni niepublicznej lub na wysokość przyznanej dotacji;

– przyznawania uprawnień do prowadzenia kształcenia na danym kierunku i poziomie studiów, przy czym nie jest jasne jaki związek mają mieć te decyzje z uruchomieniem (i przywracaniem, jak należy sądzić) tego kształcenia przez jednostki nie posiadające uprawnień habilitacyjnych skoro ma ono następować po uzyskaniu zgody ministra (wydawanej w formie decyzji?) poprzedzonej opinią Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Zasadnicze wątpliwości budzi przy tym wyodrębnienie spośród spraw pozostających w kompetencjach Komisji obszarów wydawania przez nią decyzji administracyjnych, podczas gdy w pozostałych obszarach kompetencyjnych opinie i decyzje wydają inne jednostki.

Zasadność sformułowanego przez PKA stanowiska potwierdzają rozwiązania przyjęte w innych państwach EOSW. Dokonaliśmy analizy statusu prawnego i kompetencyjnego 21 komisji akredytacyjnych funkcjonujących w 14 państwach, na podstawie której stwierdzono, iż w państwach w których przewidziano drogę sądową, skargi składane są nie na rozstrzygnięcia komisji akredytacyjnych, ale innych organów podejmujących decyzje w następstwie tych rozstrzygnięć. Zatem są to rozwiązania analogiczne do obowiązujących w naszym kraju i dlatego też proponujemy ich utrzymanie. Wyjątek stanowi Niderlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO), jednak skargę można wnieść wyłącznie w sprawach proceduralnych.

Ponadto pragniemy zwrócić uwagę na problem ograniczenia członkostwa w PKA do dwóch kadencji. Rozumiemy obawy projektodawcy, iż nadmiernie długie pełnienie danej funkcji grozi rutyną i „pokusą oligarchiczną”. Jednak wiedza, doświadczenie i pozycja, także w relacjach międzynarodowych poszczególnych członków Komisji, to ważny atut zarówno ich samych, jak i gremiów, które reprezentują. Dlatego uzasadnione jest przyjęcie innego kompromisowego rozwiązania, którego propozycję, włączoną w szerszy kontekst propozycji szczegółowych, przedstawiamy w kolejnej części.

II. Proponowane zmiany regulacji zawartych w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym w zakresie dotyczącym PKA¹.

1. Proponuje się, aby dotychczasowa nazwa „Państwowa Komisja Akredytacyjna” została zastąpiona nazwą „Polska Komisja Akredytacyjna”, która pozwoli na podkreślenie narodowego charakteru Komisji, tak jak to ma miejsce w nazwach większości agencji ds. jakości kształcenia.

2. **Proponuje się, aby w ustawie znalazł się, jako pierwszy, zapis określający status PKA:**

„Polska Komisja Akredytacyjna, zwana dalej Komisją, jest niezależną instytucją, działającą w ramach systemu szkolnictwa wyższego na rzecz doskonalenia jakości kształcenia.”.

3. Kompetencje Komisji:

1) *Komisja dokonuje ocen jakości kształcenia prowadzonego na kierunkach studiów² (akredytacja programowa) lub ocen jednostek oferujących kształcenie na poziomie*

¹ *Komisja nie proponuje nowej nomenklatury postępując się obecnie obowiązującą terminologią w celu zachowania większej czytelności przedstawionych uwag.*

² *Kursywą wyróżniono tekst dotyczący uregulowań zgodnych z obowiązującymi obecnie.*

wyższym (akredytacja instytucjonalna). Akredytacja instytucjonalna nie może być przeprowadzana w jednostce, która nie uzyskała uprzednio akredytacji programowej.

2) *Komisja formułuje opinie i wnioski dotyczące:*

- utworzenia uczelni, nadania lub przywrócenia uprawnień do prowadzenia kształcenia na określonym poziomie studiów na danym kierunku, w ramach makrokierunku lub studiów międzykierunkowych,

- przedłużenia pozwolenia na działalność uczelni niepublicznej,

- utworzenia przez uczelnię zagraniczną uczelni w Rzeczypospolitej Polskiej.

3) *Komisja opiniuje projekty aktów prawnych dotyczących szkolnictwa wyższego i nauki, a także formułuje z własnej inicjatywy opinie i wnioski we wszystkich sprawach dotyczących szkolnictwa wyższego i nauki.*

4) *Wyniki dokonanych ocen jakości kształcenia oraz opinie i wnioski w sprawach pozostających w jej kompetencjach Komisja przedstawia ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego, w przypadku uczelni nadzorowanych przez innych właściwych ministrów wyniki ocen jakości kształcenia przedstawiane są również tym ministrom.*

5) *Opinie i wnioski w sprawach, o których mowa w pkt. 2, wyrażane są w terminie nie dłuższym niż cztery miesiące od dnia otrzymania wniosku. W przypadku nie wyrażenia zgody w tym terminie minister podejmuje decyzję bez tej opinii.*

6) *Proponuje się pozostawienie zapisów zawartych w art. 49 ust. 2, 5 i 7 obecnie obowiązującej ustawy w niezmienionym kształcie.*

7) *Proponuje się, aby przepis ustalający, że Komisja może współpracować z krajowymi i międzynarodowymi instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze szkolnictwa wyższego, w szczególności w Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego, stał się odrębnym artykułem.*

4. Tryb powoływania Komisji, jej skład i tryb działania:

1) *Kandydatów do Komisji zgłaszają senaty uczelni – zgodnie z ustalonymi w ustawie proporcjami – spośród kandydatów przedstawionych przez rady podstawowych jednostek organizacyjnych prowadzących dany kierunek studiów, a także ogólnokrajowe stowarzyszenia naukowe i organizacje pracodawców. Członkiem Komisji może zostać nauczyciel akademicki posiadający co najmniej stopień naukowy doktora. Kandydat na członka Komisji nie może pełnić funkcji rektora lub prorektora.*

2) *Komisja liczy nie mniej niż 100 i nie więcej niż 120 członków, z tym że nie mniej niż 5% i nie więcej niż 10% składu Komisji powinni stanowić członkowie zgłoszeni przez organizacje pracodawców.*

3) *Członkiem Komisji z mocy prawa jest przewodniczący Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej.*

4) **Tryb wyłaniania Komisji – albo podobnie jak dotychczas czyli:**

Członków Komisji i jej Przewodniczącego powołuje minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, z tym że Sekretarza i wiceprzewodniczących powołuje Przewodniczący Komisji po zasięgnięciu opinii Prezydium.

albo tryb wyborów, wówczas:

minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego w uzgodnieniu z PKA określi w drodze rozporządzenia warunki i tryb wyboru Komisji, uwzględniając w szczególności:

- wymóg, że liczba członków Komisji posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego nie może być mniejsza niż 80% wszystkich członków Komisji,
 - zasadę, iż liczba członków Komisji, którzy byli jej członkami w poprzedniej kadencji jest nie mniejsza niż 50% wszystkich członków Komisji,
 - zasadę, że liczba członków poszczególnych zespołów kierunków studiów jest ustalana z uwzględnieniem liczby kierunków studiów pozostających w kompetencjach danego zespołu i liczby jednostek organizacyjnych prowadzących te kierunki,
 - liczbę kandydatów reprezentujących dany kierunek studiów zgłaszanych przez senaty uczelni i podstawowe jednostki, o których mowa w pkt. 1,
 - możliwość wskazywania przez komisję wyborczą jednostek organizacyjnych, które będą zgłaszały dodatkowych kandydatów w przypadku, gdy nie jest zapewniony 80% udział samodzielnych nauczycieli akademickich lub 50% udział członków Komisji poprzedniej kadencji albo gdy liczba przedstawionych kandydatów jest mniejsza od liczby członków Komisji ustalonej dla danego kierunku studiów lub kandydatów takich nie przedstawiono albo wskazywały kandydata, gdy kandydaci reprezentujący dany kierunek uzyskają jednakową liczbę głosów,
 - skład i tryb działania Komisji wyborczej powołanej przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego,
 - sposób podejmowania przez senaty i rady jednostek organizacyjnych uchwał w sprawie zgłoszenia kandydatów oraz warunki ważności głosów oddanych w czasie wyborów.
- 5) Przewodniczącego Komisji powołuje minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego spośród 3 kandydatów wyłonionych na pierwszym posiedzeniu plenarnym Komisji.
 - 6) Sekretarza i wiceprzewodniczących Komisji powołuje Przewodniczący Komisji po zasięgnięciu opinii Prezydium.
 - 7) Członkostwo w Komisji wygasa z mocy prawa z chwilą śmierci członka Komisji, minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego odwołuje członka Komisji w przypadku złożenia rezygnacji lub na wniosek Prezydium Komisji – w innych przypadkach.
 - 8) *Kadencja Komisji trwa cztery lata i rozpoczyna się 1 stycznia.*
 - 9) Rektor uczelni, *na wniosek członka Komisji*, może zwolnić go częściowo lub – w przypadku przewodniczącego, wiceprzewodniczących Komisji, przewodniczących zespołów oraz sekretarza Komisji – całkowicie, *z obowiązku prowadzenia zajęć dydaktycznych*. Na wniosek Rektora uczelni publicznej lub niepublicznej minister sprawujący nadzór nad daną szkołą wyższą może refundować uczelni koszty poniesione z tego tytułu.
 - 10) *Komisja działa na posiedzeniach plenarnych oraz przez swoje organy.*
 - 11) *Organami Komisji są przewodniczący, sekretarz, prezydium (jak dotychczas) oraz zespoły kierunków studiów i ich przewodniczący.*

- 12) Skład Prezydium – jak dotychczas + wiceprzewodniczący.
- 13) Skład Komisji – liczbę zespołów kierunków studiów i kierunki studiów pozostające w kompetencjach poszczególnych zespołów ustala ustawa – lub statut Komisji, w zależności od sposobu tworzenia Komisji.
- 14) W skład zespołu kierunków studiów wchodzi co najmniej 7 członków, spośród których co najmniej 80% posiada tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinach lub dyscyplinach naukowych związanych z kierunkami studiów pozostającymi w kompetencjach danego zespołu.
- 15) *Przewodniczących zespołów kierunków studiów wybierają ich członkowie spośród swego grona.*

5. Kompetencje Przewodniczącego Komisji, Sekretarza, Prezydium, Przewodniczących Zespołów i Zespołów:

- 1) *Przewodniczący Komisji kieruje jej pracami, zwołuje posiedzenia plenarne Komisji, z wyjątkiem pierwszego w danej kadencji, które zwołuje minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, przewodniczy jej obradom, reprezentuje ją na zewnątrz oraz podpisuje uchwały Komisji. Przewodniczący sprawuje nadzór nad Biurem Państwowej Komisji Akredytacyjnej.*
- 2) Przewodniczący Komisji w szczególnych przypadkach może upoważnić wiceprzewodniczącego do kierowania pracą Komisji lub reprezentowania jej na zewnątrz.
- 3) Sekretarz Komisji zapewnia sprawne funkcjonowanie Komisji i wykonywanie przez nią zadań.
- 4) *Przewodniczący zespołów przewodniczą posiedzeniom zespołów, podpisują uchwały przez nie podjęte.*
- 5) Zespół podejmuje uchwały w sprawach dotyczących wniosków kierowanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego oraz dokonywanej akredytacji programowej.
- 6) Uchwała podjęta przez zespół staje się prawomocna, o ile Prezydium nie zgłosi sprzeciwu w terminie trzydziestu dni od jej podjęcia. Prezydium może zgłosić sprzeciw wobec rozstrzygnięcia podjętego przez zespół w danej sprawie tylko raz. W przypadku zgłoszenia sprzeciwu sprawa jest kierowana do ponownego rozpatrzenia przez zespół. Zespół ponownie rozpatruje sprawę w terminie 21 dni.
- 7) Prezydium podejmuje uchwały w sprawach dotyczących akredytacji instytucjonalnej oraz w pozostałych sprawach nie pozostających w kompetencjach innych organów Komisji.
- 8) *Strona niezadowolona z uchwały zespołu lub Prezydium w danej sprawie może zwrócić się do Komisji z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy w terminie trzydziestu dni od dnia doręczenia uchwały. Wniosek ten jest rozpatrywany w dotychczasowym terminie:*
 - przez Prezydium w przypadku wniosków dotyczących uchwał podejmowanych przez zespół;
 - przez dziewięcioosobowy Zespół Odwoławczy w przypadku uchwał Prezydium dotyczących akredytacji instytucjonalnej. Zespół powołuje Przewodniczący Komisji. W skład zespołu wchodzi osoby wskazane przez KRASP (4 osoby), KRZaSP (3 osoby), RGSzW (1 osoby), posiadające co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego, uznaną pozycję naukową oraz duże doświadczenie

w ocenie jakości kształcenia i zarządzaniu szkoła wyższą, oraz Parlament Studentów RP (1 osoba). Do uchwał podejmowanych przez Zespół Odwoławczy mają zastosowanie przepisy dotyczące uchwał podejmowanych przez Prezydium jako instancji odwoławczej.

6. Organizacja i tryb działania Komisji i jej Biura:

- 1) *Organizację i tryb działania Komisji, w tym tryb opiniowania wniosków i dokonywania ocen, szczegółowe kompetencje jej organów, kompetencje wiceprzewodniczących, standardy i kryteria formułowanych opinii oraz dokonywanych ocen, a także sposób wyznaczania ekspertów i recenzentów oraz podejmowania uchwał przez organy Komisji i Zespół Odwoławczy określa statut uchwalany przez Komisję na posiedzeniu plenarnym.*
- 2) *Obsługę administracyjną i finansową Komisji oraz Zespołu Odwoławczego sprawuje Biuro Polskiej Komisji Akredytacyjnej.*
- 3) *Dyrektora Biura zatrudnia przewodniczący Komisji, a pozostałych pracowników Biura zatrudnia dyrektor. Przewodniczący jest właściwy dla dyrektora Biura w sprawach czynności z zakresu prawa pracy.*
- 4) Do pracowników Biura mają zastosowanie przepisy kodeksu pracy.

7. Finansowanie:

W „Założeniach...” nie przedstawiono skutków finansowych projektowanych zmian, które spowodują wzrost kosztów funkcjonowania Komisji związanych m.in. ze zwiększeniem liczby członków, powierzeniem nowych zadań (np. ocena studiów doktoranckich i innych form kształcenia, prowadzenie baz danych, itp.), utworzeniem Zespołu Odwoławczego oraz funkcjonowaniem Biura obsługującego jej prace i Zespołu (np. wzrost zatrudnienia, zapewnienie odpowiedniego wyposażenia informatycznego, itp.). Proponuje się, aby:

- 1) Środki finansowe na działalność Komisji, Zespołu Odwoławczego oraz Biura Komisji były zapewnione w budżecie Państwa i stanowiły nie mniej niż 0,1% wydatków przeznaczonych w tym budżecie na szkolnictwo wyższe.
- 2) Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, po zasięgnięciu opinii Komisji, określił w drodze rozporządzenia wysokość wynagrodzenia członków Komisji, Zespołu Odwoławczego oraz pracowników Biura, a także warunki zwrotu kosztów podróży jej członkom, ekspertom i recenzentom, uwzględniając w szczególności, że wysokość wynagrodzenia członków Komisji ustalana jest w relacji do minimalnej stawki wynagrodzenia zasadniczego profesora zwyczajnego określonej w przepisach o wynagradzaniu nauczycieli akademickich.

Część przepisów proponujemy pozostawić w dotychczasowym brzmieniu ponieważ okazały się dobrym rozwiązaniem prawnym w dotychczasowej działalności Komisji i jej Biura, a ponadto są zgodne z międzynarodowymi standardami.

8. Propozycje zmian w przepisach związanych z merytoryczną działalnością Komisji.

- 1) Jeżeli uchwałą Polskiej Komisji Akredytacyjnej kształcenie na danym kierunku i poziomie studiów zostało ocenione negatywnie, rekrutacja na ten kierunek studiów i poziom kształcenia zostaje wstrzymana do czasu podjęcia decyzji przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego.
- 2) Przywrócenie zawieszono uprawnień do prowadzenia kształcenia na danym kierunku i poziomie studiów może nastąpić nie wcześniej niż po roku od jego zawieszenia. Decyzję w tej sprawie, bez względu na status uczelni, podejmuje

minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, po uzyskaniu opinii Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

- 3) *Senat uczelni spełniającej wymagania wskazane w dotychczasowym art. 56 ust. 2 lub art. 58 ust. 4 ustawy, może określić dla danego kierunku studiów standard inny niż określony w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, uwzględniając odpowiednio wszystkie te elementy, które są określone w standardach, wówczas gdy podstawowa jednostka organizacyjna prowadząca kształcenie na tym kierunku posiada uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego odpowiadające temu kierunkowi oraz spełnia wszystkie warunki do prowadzenia tego kierunku określone w stosownych przepisach. Standard ten uczelnia przedkłada niezwłocznie do wiadomości Komisji.*
- 4) *Rektor zawiadamia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego oraz Komisję o zaprzestaniu spełniania przez jednostkę organizacyjną warunków do prowadzenia studiów, w tym o zmianach w stanie zatrudnienia wpływających na to uprawnienie.*
- 5) Rektor uczelni przekazuje do Komisji w terminie miesiąca od podjęcia uchwały przez właściwe organy uczelni lub uzyskania decyzji ministra, informacje dotyczące uruchomienia lub zniesienia kierunku studiów oraz utworzenia, przekształcenia lub likwidacji zamiejscowej jednostki organizacyjnej, w tym zagranicznej.
- 6) Do podstawowych zadań uczelni należy kształcenie w celu zdobywania i uzupełniania wiedzy – proponuje się, aby wskazać na obowiązek dbania o jakość tego kształcenia poprzez tworzenie i udoskonalanie wewnętrznych systemów zapewnienia jego jakości.
- 7) Senat uczelni posiadającej uprawnienie do prowadzenia studiów drugiego stopnia w uchwale rekrutacyjnej powinien określać jaką wiedzę i umiejętności ma posiadać kandydat na te studia.
- 8) Do przepisu o możliwości tworzenia przez zagraniczne szkoły wyższe uczelni w Polsce należy wprowadzić warunek, aby możliwość taką miały wyłącznie uczelnie, które uzyskały pozytywną ocenę agencji oceniającej jakość kształcenia uznawanej przez władze danego kraju, zarejestrowanej w EQAR lub agencji innego kraju, której oceny są przez Komisję uznawane.
- 9) W przypadku wszczęcia postępowania likwidacyjnego przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego lub wydania przez ministra nakazu likwidacji uczelni niepublicznej przez jej założyciela powinna zostać wstrzymana z mocy prawa rekrutacja na kierunki prowadzone przez tę uczelnię.
- 10) Uczelnie powinny informować ministra również o utworzeniu zamiejscowych jednostek organizacyjnych o zadaniach innych niż dydaktyczne.
- 11) Uczelnie powinny zostać zobligowane do prowadzenia i systematycznego uaktualniania elektronicznej bazy prac dyplomowych.
- 12) W przypadku, gdy uczelnia akademicka uzyskała negatywną ocenę jakości kształcenia na 50% prowadzonych kierunkach studiów traci uprawnienie do tworzenia kierunków studiów i poziomów kształcenia oraz zamiejscowych jednostek organizacyjnych bez uzyskania decyzji ministra wydanej po zasięgnięciu opinii Komisji.
- 13) W przypadku kształcenia nauczycieli proponuje się rozważenie rezygnacji z obowiązku przygotowania absolwentów niektórych kierunków studiów, np. kierunków artystycznych, do nauczania dwóch przedmiotów.
- 14) W przepisach dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich wśród okoliczności powodujących, iż rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie wyjaśniające z urzędu proponuje się uwzględnienie składania

niezgodnych z prawdą oświadczeń związanych z wykonywaniem zawodu nauczyciela akademickiego.

- 15) W przypadku ukarania karą dyscyplinarną nauczyciela akademickiego będącego członkiem Państwowej Komisji Akredytacyjnej prawomocne orzeczenie komisji dyscyplinarnej powinno być doręczane również Prezydium Komisji.
- 16) Rektor uczelni w przypadku zawieszenia w pełnieniu obowiązków nauczyciela akademickiego będącego członkiem Komisji, przeciwko któremu toczy się postępowanie karne, dyscyplinarne lub wyjaśniające, zawiadamia o tym Prezydium Komisji.
- 17) W przypadku utrzymania przepisów dotyczących minimum kadrowego proponuje się:
 - wprowadzenie obowiązku tworzenia elektronicznych baz danych dotyczących minimów kadrowych przez każdego z ministrów nadzorujących szkoły wyższe lub przekazywania przez rektorów wszystkich uczelni informacji o minimach kadrowych i ich zmianach ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego,
 - określenie wzoru oświadczenia pozwalającego w sposób jednoznaczny na stwierdzenie spełniania przez osobę je składającą wymogów formalnoprawnych określonych w ustawie i aktach wykonawczych.

III. Uwagi dotyczące pozostałych propozycji.

W „Założeniach...” przedstawiono propozycje wprowadzenia wielu zmian, jednak nie rozwiązują one problemów zasadniczych. Część z nich zmierza we właściwym kierunku, a część trudno zaakceptować. Za istotną i mającą wpływ na jakość działania uczelni uznać należy propozycję liberalizacji zasad tego działania poprzez:

- odejście od państwowego charakteru dyplomu ukończenia studiów oraz dyplomów stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego,
- przywrócenie autonomii w zakresie określania kryteriów rekrutacji na studia,
- obniżenie kryteriów warunkujących prowadzenie studiów doktoranckich,
- wprowadzenie bonu edukacyjnego dla uczelni publicznych.

Przewiduje się, iż bon edukacyjny (a ściślej: limit punktów ECTS) będzie uzyskiwany na podstawie zróżnicowanych kryteriów, bowiem reguły rekrutacji na studia w uczelniach publicznych są zróżnicowane, co nie jest propozycją doskonałą. Ponadto otwarty pozostaje problem kierunków, o które zabiega niewielka liczba kandydatów.

Niestety, w wielu miejscach projekt jako nowe propozycje wskazuje rozwiązania stosowane obecnie w praktyce. PKA już obecnie ocenia efekty kształcenia i weryfikuje strukturę kwalifikacji absolwenta oraz wynikające z tego konsekwencje dla procesu kształcenia, czy umiędzynarodowienie kształcenia, w tym realizację programów w językach obcych. Ponadto obowiązujące przepisy prawne nie zakazują publicznym obron prac dyplomowych i niektóre uczelnie taką formę obron stosują, więc wpisywanie do ustawy możliwości takiego postępowania nie jest potrzebne.

W „Założeniach...” nawiązuje się do: „...stworzenia w Polsce uczelni flagowych...”. Sądzymy, iż uczelnie / wydziały flagowe istnieją i nie trzeba ich „tworzyć”. Natomiast problemem praktycznym jest jedynie zdefiniowanie kryteriów ich wyodrębniania spośród setek innych (str. 3).

Stwierdzenie, że studenci kształcą się na ponad 200 kierunkach brzmi jak zarzut. Natomiast faktycznym problemem jest istnienie sformalizowanych kierunków i to z tego powodu konieczne było zdefiniowanie pojęć makrokierunków i studiów międzykierunkowych.

Prawie co czwarty student studiuje na kierunkach ekonomiczno – administracyjnych, choć kierunków ekonomicznych (ekonomia, finanse i rachunkowość, zarządzanie, informatyka i ekonometria) jest znacznie mniej niż, np. humanistycznych czy technicznych. Może to, że łatwiej wybrać kierunek studiów spośród kilku niż kilkunastu powoduje, że więcej studentów wybiera studia ekonomiczne?

Ocena, iż struktura kształcenia jest „zła” nie jest uargumentowana. Być może nie jest ona zgodna z oczekiwaniami Autorów dokumentu, ale jest zgodna z popytem, a więc oczekiwaniami społecznymi. Brak tu argumentów na to, że społeczeństwo chce „źle” i błądzi w swych oczekiwaniach (str. 9).

Jeśli spośród 100 tysięcy nauczycieli akademickich 84 tysiące pracuje w uczelniach publicznych, a jednocześnie wśród 457 uczelni mamy aż 326 niepublicznych to należałoby stwierdzić, że wielu nauczycieli akademickich pracuje w kilku uczelniach. Ponadto warto zauważyć, że wzrost liczby doktoratów związany jest z rozwiązaniami przyjętymi w algorytmie podziału dotacji budżetowej, w którym liczba słuchaczy studiów doktoranckich wielokrotnie więcej waży niż liczba studentów, a ponadto możliwości wzrostu liczby studentów są ograniczone. Warto przeanalizować dotychczasowe algorytmy i metody podziału stosowane w innych krajach (**warte polecenia:** „Finansowanie i zarządzanie szkolnictwem wyższym. Polska – Holandia”, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Uniwersytet Warszawski, 1996) (str. 10).

W ocenie „Tradycyjnego zarządzania uczelniami” słusznie wskazano na usterki akademickości w zarządzaniu uczelniami. Jednak niestety, w proponowanych rozwiązaniach nie tylko nie usunięto ograniczenia liczby kadencji dla władz uczelni, ale rozszerzono tę zasadę także na inne ciała akademickie (str. 11).

W dalszej części „Założeń...” (str. 29-30) przewiduje się, np. ograniczenie liczby kadencji członków konwentu, w którym mają zasiadać m.in. przedstawiciele lokalnego biznesu, co przy pewnej stabilności funkcji pełnionych przez nich w tym środowisku, może spowodować niemożność wyłonienia pełnego składu konwentu. Podobna patowa sytuacja może nastąpić w małych uczelniach przy tworzeniu senatu.

Zaproponowane rozwiązania wykazują brak konsekwencji w podziale kompetencji związanych z zarządzaniem strategicznym i gospodarką finansową uczelni pomiędzy jej rektora, senat i konwent. Ponadto jak można mówić o „konsekwentnym wdrażaniu strategii”, jeśli kadencja trwa 4 lata, a maksymalnie można pełnić funkcję przez 8 lat?

Zastrzeżenia budzą także niektóre propozycje finansowania szkolnictwa wyższego. Np.: „jednorazowe dodatkowe finansowanie kształcenia” dla jednostek, które uzyskają ocenę wyróżniającą od PKA jest nieprecyzyjne. Czy będzie to dodatkowe finansowanie trwające od uzyskania oceny do upływu okresu na jaki została wydana ocena? Wprowadza się (oczekiwany przez środowisko) obowiązek pokrywania kosztów przeprowadzania przewodów doktorskich, ale pomija identyczny problem finansowania przewodów habilitacyjnych i profesorskich (str. 19).

Przewiduje się, iż uczelnie publiczne: „...będą mogły samodzielnie otwierać nowe kierunki studiów pod warunkiem, że nie zwiększy się ogólna liczba studentów”. Rozumiemy potrzebę utrzymania na określonym poziomie liczby studentów na studiach finansowanych przez podatników, bowiem przy braku bezwzględnie wzrostu środków budżetowych wzrost liczby studentów oznacza spadek kwoty przypadającej na jednego studenta, a więc pośrednio zagrożenie dla jakości nauczania.

Jednak ten zapis może spowodować, że uczelnie – niezależnie od potrzeb – będą zwiększać liczbę studentów na „starych” kierunkach, aby w przyszłości możliwe było utworzenie nowych. Jest to bardzo ważny problem i wymaga należytego rozwiązania (str. 20).

Limit przyjęć na studia finansowane z budżetu państwa nie powinien być ustalany przez ministra, bo w ten sposób steruje on bezpośrednio liczbą studentów w uczelniach państwowych, co znacznie ogranicza ich autonomię. Punkty powinny być przydzielane „studentowi / kandydatowi”, który bo to on wybiera uczelnię / wydział / kierunek, co oczywiście nie wyklucza możliwości określenia limitów rekrutacyjnych na kierunki specjalnie zamawiane przez ministra (str. 21).

W ocenie PKA o naukowej sile jednostek naukowo-dydaktycznych decyduje grupa najlepszych naukowców (5-30%), zatem finansowanie nie powinno dotyczyć jednostki organizacyjnej, a określonego zespołu badawczego na zasadzie rozbudowanego grantu z wymogiem prowadzenia studiów doktoranckich, odpowiednio rozwiniętą współpracą międzynarodową, itd. Będzie to prowadzić do wzrostu wewnętrznej konkurencyjności skutkującej napływem zdolnych młodych ludzi do tych dziedzin, w których badania będą stać na wysokim poziomie, a w rezultacie do budowy silnych naukowo-badawczych jednostek organizacyjnych. Ponadto podawane są różne skale dofinansowania KNOW: „trzykrotność dotacji statutowej” i „dodatkowe finansowanie w wysokości nie mniejszej niż połowa dotacji statutowej” (str. 28 i 29).

Zaproponowana definicja uczelni flagowych z góry wyklucza uczelnie ekonomiczne, czy artystyczne ponieważ flagową może zostać uczelnia, której co najmniej 40% jednostek podstawowych (np. dwa wydziały z pięciu) uzyska status KNOW. Status KNOW można będzie uzyskać w ramach konkursu „dla określonych dyscyplin naukowych”, co spowoduje, że uzyskanie tego statusu przez dwie jednostki uczelniarne działające w jednej dyscyplinie będzie mało prawdopodobne (str. 29).

W proponowanym modelu kariery akademickiej określono wymagania jakie powinna spełniać praca doktorska, co należy ocenić pozytywnie. Budzi natomiast wątpliwości wprowadzenie zamiast egzaminu „zewnętrznego dokumentu potwierdzającego znajomość jednego z nowożytnych języków obcych”. Obecne egzaminy z języka obcego (przeprowadzane przed komisją wewnętrzną) mają walor merytoryczny, ponieważ są związane z dyscypliną doktryzowania. Rozwiązanie to oznacza obniżenie wymagań wobec kandydata do doktoratu.

Nie rozstrzygnięta pozostała kwestia dyplomu przy „wspólnych” doktoratach, a możliwość przygotowania pracy i przeprowadzenia przewodu w języku angielskim istnieje obecnie i wiele uczelni z niej korzysta.

Punkty pierwszy i ostatni na stronie 35 w wykazie działań służących realizacji celów są sprzeczne. W pierwszym jest mowa o ograniczeniu roli rady wydziału (określenie „macierzysta” jest w ogóle nie potrzebne) poprzez zwiększenie udziału recenzentów zewnętrznych, a w ostatnim o tym, że dyplom będzie z godłem uczelni. Postępowanie habilitacyjne będzie przeprowadzać komisja powołana przez CK, a nie przez radę naukową. Zmiana proporcji powoduje oddanie formalnego w gruncie rzeczy uprawnienia do powoływania Komisji CK. Ponadto rezygnacja z uchwały o wszczęciu przewodu przez radę i zastąpienie jej wyznaczeniem recenzenta i dwu członków Komisji oznacza, że „uchwałę” w wszczęciu przewodu podejmie CK. A więc nie spadnie liczba formalnych czynności. Czynności w trakcie postępowania habilitacyjnego trzeba zsumować: są to czynności rady (według propozycji dwie) i CK. Czynności CK w „Założeniach...” nie wymieniono, a przecież niezbędne jest powołanie Komisji Doradźnej (teraz to jest połączone z powołaniem komisji przez radę przy otwieraniu przewodu), a potem uchwalenie opinii. Należy przy tym podkreślić, iż zwrócenie się do CK o powołanie recenzentów nie jest czynnością rady, ale jej

przewodniczącego (rada jest jedynie informowana o wynikach decyzji CK). Jedyne uproszczenie polega na rezygnacji z kolokwium i wykładu.

Wydaje się, że niezbyt przemyślany jest pomysł by dyskusja habilitacyjna była przeprowadzana przed radą na wniosek Komisji w większości „zewnątrznej” wobec Komisji. W sytuacji gdy uchwała rady ma być podjęta na podstawie opinii Komisji dyskusja będzie czynnością fasadową. Rodzi się przy tym pytanie: co będzie gdy rada zagłosuje wbrew opinii?

Brak również odpowiedzi na pytanie: co będzie w przypadku, gdy rada wskazana przez kandydata nie zechce pełnić tej funkcji? Projekt nie wspomina o takim przypadku. A można przyjąć, że – skoro stopień ma nadawać i sygnować uczelnia – to wielu chętnych do habilitacji z danej dziedziny poprosi o to radę z uczelni najbardziej prestiżowej.

Odnosząc się do nowej procedury nadawania tytułu profesora należy zwrócić uwagę, iż w pewnych dyscyplinach wskazanie aż 10 kandydatów na recenzentów może być kłopotliwe, bądź niemożliwe.

W opinii PKA wyjaśnienia wymagają takie kwestie, jak:

- w doktoracie wszyscy recenzenci są zewnętrznymi, w profesurze też, a w habilitacji jeden wewnętrzny a przynajmniej powoływany przez radę? Dlaczego?

- kto nadaje tytuł profesora? CK czy Prezydent RP?

- co właściwie oznacza „rada posiadająca właściwe uprawnienia”, jeśli rada ta nie powołuje recenzentów i nie nadaje tytułu, a jedyne jej uprawnienie to wystąpienie o wszczęcie procedury i skierowanie wniosku do CK (str. 38).

W ocenie Komisji „In-breeding” w dużym stopniu wynika z wysokości uposażeń nauczycieli akademickich i cen mieszkań, a nie z polityki kadrowej (str. 39).

Nadal brak szczegółów co do „ograniczenia możliwości pracy na więcej niż dwu etatach”. Ponadto jeśli wprowadzane są ograniczenia dla rektora, prorektora i dziekana, to dlaczego nie dla prodziekana? A ponadto w uczelniach są instytuty, czy inne jednostki prowadzące kierunki studiów lub mające uprawnienia do nadawania stopni naukowych? (str. 41).

Jeżeli student ma dostawać limit punktów kredytowych do wykorzystania, to nie powinien on być uzależniony od typu i czasu trwania studiów. Limit powinno się móc wykorzystać na dowolne studia, np. na dwa różne kierunkowo licencjaty (str. 43). Ponadto dlaczego wyklucza się możliwość uzyskania licencjatu w uczelni niepublicznej (płacąc czesne) a potem dwu magisteriów w uczelniach publicznych w ramach limitu ECTS?

Punkty kredytowe powinny mieć związek z kosztem studiów, a nie z czasem poświęcanym na studiowanie przez studenta. Jednoznacznego rozstrzygnięcia wymagają także takie kwestie, jak:

- czy uzyskanie indeksu w danej uczelni i na danym kierunku oznacza, że limit punktów można będzie wykorzystać tylko w tym miejscu oraz czy limit „przepada” w wyniku skreślenia z listy studentów z powodu złych wyników w nauce?

- czy student przyjęty na studia może przenieść się / zmienić kierunek i kontynuować studia w ramach uzyskanego prawa do limitu?

Stwierdzenie (str. 45): „Lepsze przygotowanie absolwentów szkół wyższych do potrzeb gospodarki...” aż prowokuje by wspomnieć o koniecznym przeglądzie innych ustaw. Na przykład w ustawie „Prawo budowlane” w art. 5 ust. 11 mówi się o studiach podyplomowych „na kierunku..”, a w art. 12 o tym, że minister właściwy ds. szkolnictwa

wyższego ma zatwierdzać (!) program studiów podyplomowych po zaopiniowaniu przez ministra właściwego ds. budownictwa.

Ponadto budzi wątpliwości nałożenie na PKA (str. 46) obowiązku „kontroli” (prawidłowe określenie „ocena jakości kształcenia”) wszystkich form kształcenia, także w ramach uczenia się przez całe życie. Czy rzeczywiście Uniwersytet III wieku wymaga akredytacji?

W wykazie działań mających na celu „większe upodmiotowienie studentów” (str. 48) wymienia się określenie katalogu bezpłatnych usług administracyjnych. Tego rodzaju lista powinna być formułowana w regulaminie studiów lub umowie pomiędzy uczelnią a studentem. Ponadto umieszczenie ich na liście oznacza, że – na studiach płatnych – będzie musiało wzrosnąć czesne, bo ktoś koszt egzaminu poprawkowego i komisyjnego musi ponieść. Nie ma powodów, by na egzaminy poprawkowe czy komisyjne jednego studenta składali się – poprzez czesne – inni studenci. To po prostu nie jest sprawiedliwe. Dotychczas – zgodnie z art. 99 art. 1 ust. 2 PSW – uczelnie publiczne mogły pobierać opłaty za „powtarzanie określonych zajęć na studiach stacjonarnych z powodu niezadowolających wyników w nauce” i jest to rozwiązanie właściwe.